

Published on www.bilvavi.net

ספר נפש החיים 009 שער ד פרק א צורת הלימוד בספר > [Home](#)

ספר נפש החיים 009 שער ד פרק א צורת הלימוד בספר

ביקשו לברר בעזר ה' את הצורה המעשית של הלימוד בספר נפש החיים על מנת שיהיה את התועלת הנרצית כמה שיותר. בכללות ממש ראשית צריך להבין שהלימוד מורכב משלושה חלקים: א. מלימוד של התעוררות ההרגשה הפנימית שבאדם; ב. מלימוד של בירור השכל העמוק והדק- כל אחד לפי ערכו; ג. בהעמדת הדברים מול קומת האדם, בירור האדם היכן הוא נמצא ביחס לאמיתת הדברים שהוא השיג בשכלו.

עוד פעם א"כ, אלו הם שלושת החלקים בצורת הלימוד: החלק הראשון- הוא הכח לעורר את האדם להתפעלות, להתרגשות, כמה שתהיה עמוקה יותר, חזקה יותר ותקיפה יותר; החלק השני- זה הבירור השכלי הדק והעמוק איש לפי ערכו; החלק השלישי- הוא העמדת הדברים מול קומת נפשו של האדם, בירור היכן הוא עומד השתא-עכשיו- במדרגתו ביחס לדברים שאותם הוא למד, ולפי זה כמובן העמדת סדר של חיים איך להתקדם ולהגיע למכוון הראוי.

שני החלקים הראשונים ידוע עד מאוד שר' ישאל חזר חידש וייסד את הישנות לעמול במוסר, הוא העמיד את הדבר כהעמדה של שני חלקים, שני חלקים למעשה בצורת הלימוד של מוסר בכלל: חלק ראשון- ללמוד מתוך התפעלות והתרגשות, והחידוש שלו היה לעשות את זה מתוך קול בוכין שמעורר את האדם; והחלק השני של לימוד המוסר- ללמוד את הסוגיות לעומקם, מדברי הפסוקים, חז"לים, ראשונים ואחרונים- כל אחד לפי השגתו. אלו הם שני חלקים של לימוד המוסר שעליו ייסד ר' ישראל את מהלך דבריו בכלל לימוד המוסר.

זה נאמר בכלל לימוד המוסר אבל לעניינינו השתא בפרט שאנחנו עוסקים בסוגיא של נפש החיים שער ד' לעורר ולברר את חובת האדם בעולמו שעיקרה היא עמל התורה- גם שם נאמרו שני החלקים הללו: החלק האחד מכנגד החיסרון שנתבאר בדברי הנפה"ח שדורות הראשונים היה ליבם בוער בקרבם והשתא בדורות הללו יש רק פלפולה של תורה והלב בוער הלך ונחלש ונעלם- לשם הנקודה הזו ראשית צריך שהאדם חלק מהלימוד-דייקא חלק מהלימוד- ילמד את הדברים באופן של התעוררות, זה יכול להיות צורה של לימוד של התעוררות פנימית אבל כחלק ממהלך הדברים כמו שהוזכר דברי ר' ישראל, ההתעוררות באה גם באופן של השמעת הקול, כל אחד לפי צורתו והבנתו, אבל להיות איש בין האנשים ולא שונה בין האנשים. החלק הראשון א"כ הוא לימוד של הדבר ממקום של לב לעצמו-התעוררות לעצמו, ממקום שהוא מוציא את הדברים בקולו לחוץ שגורם לו לעורר את עצמו, אבל זה צורת לימוד של התעוררות. החלק השני של הלימוד הוא החלק של העיון הדק שהוא בירור של שכל- שזה העומק של הסוגיא שנתבאר כאן בדברי הנפה"ח, שהאדם צריך לצרף את הפלפולה של תורה עם לב בוער. וא"כ שני החלקים של הלימוד: החלק הראשון על מנת לעורר את הלב בוער כהתרגשות לעצמה, החלק השני הוא לעורר ולפתח את נקודת השכל הדק שבדברים.

מצד החלק השני אז העבודה היא ראשית לקרוא את הדברים מה שכתוב פעם פעמיים שלוש, לקלוט בנפש את מהלך הדברים, מן הראוי היה לעבור פעם אחת במהירות על כל שער ד' של נפש החיים על מנת לקבל את ה'למיגרס' לפני ה'למיסבר'; לאחר שעברו במהירות פעם אחת את הכל- כל קטע וקטע כמה פעמים, שהאדם נכנס לתוכו הוא מבין את המשמעות הכללית של הדברים; לאחר מכן הוא מתחיל לדייק בלשונו של הנפש החיים-אנחנו לא מדייקים בלשונו של נפש החיים כמו שאנחנו מדייקים בחומש ואפילו לא כמו בלשונות ראשונים, אבל דיוק בשיעור מסויים- ולהעמיד מכאן ואילך לאחר שהוא הבין את כללות הדברים ודיוק הדברים- לפתוח את צדדי הדברים- כלומר בכללות מה כתוב כאן וממה הוא בא לאפוקי- מי שיש לו רוחב יותר או מי שרוצה להרחיב את היריעה יותר יכול לעשות הקבלות מדברי חכמי הדורות ממקומות

אחרים. נשתדל בעזר ה' כאשר אנחנו עומדים במקומות שיש מחלוקת יסודית בדברי רבותינו להזכיר אותה, להיכנס לכל פרט ופרט זה כבר יהיה הרחבת השמועה, אפשר להשתמש על מנת להרחיב את השמועה במחברים של דורינו, יש כאן בבית מדרש כמה וכמה ספרים עם פירושים של נפש החיים.

אבל עוד פעם- ראשית שיהיה צורתא דשמעתתא כללית, צורתא דשמעתתא פרטית כמה פעמים, דיוק דבריו, העמדת הדברים מהו החידוש שהוא בא לאפוקי וצדדי נקודות הנידון שבדברים. כמובן שצריך זהירות לא לצאת מנקודת הנידון דידן ולהגיע למחוזות רחוקים מאוד אלא להישאר קרוב לנקודת הנידון דידן, אבל הליבון הזה צריך להיות ליבון ככל סוגיא בעיון ככל שאר הסוגיות. אם הנפש החיים מביא פסוק אפשר לפתוח את הפסוק על מרכיביו במפרשים אפשר לפתוח אם הוא מביא חז"לים את הגמרא עצמה ואת המפרשים על הש"ס שם וכן על זה הדרך. איפה שיש צורך נוסף, איש לפי ערכו להשתמש ברוחב יותר גדול. עוד פעם- איש לפי ערכו, אבל הצד השהו שמאותו עומק שלומדים את הסוגיא של שפ"ט-של קרן- מאותו עומק של סוגיא לומדים את נפש החיים, מאותה בהירות שהאדם מגיע כאשר הוא לומד את הסוגיא בעיון באותו עומק הוא לומד את הסוגיא כאן בעיון. כמובן, שצורת הלימוד היא קצת שונה מחמת ערך הדברים עצמם אבל הכח העיוני הזה הוא צריך להיות שוה, מי שהוא באמת עוסק בתורה בעיון אז העיון שלו מקיף את כל חלקי עסק התורה, מאותו עומק של עיון שהוא מברר שם הוא גם מברר כאן. כמובן שבסוגיא ההיא שאנו עוסקים בה בהיות דאביי ורבא אז רוחב הראשונים והאחרונים הוא גדול יותר ובסוגיות הללו זה מצומצם יותר, אבל העומק של העיון הוא לא קטן יותר רק הרחב שהרחיבו רבותינו הוא מועט יותר ברוב הסוגיות, יש מיעוט סוגיות שזה לא כך, אבל הצד השהו עליו והעמיק לפי ערכו לפי השגתו שלו.

נקודה עכשיו נוספת דקה- לאחר הלימוד התעוררות, על גבי כך מגיע לימוד של עיון, מה קודם למה זה משתנה מנפש לנפש, יש כאלו שהעיון קודם אצליהם להתעוררות ויש שהתעוררות קודם לעיון, כל אדם צריך לבדוק את נפשו להיכן הוא נוטה אבל כאשר שניהם נעשים כאן מגיע המהלך הנוסף של הלימוד: כאשר האדם לומד היות דאביי ורבא אין 'יודעת היום והשבות אל לבבך' אלא הוא משכיל את מה שהוא לומד ומברר אותו בדקותו או שהוא בונה את זה רק באופן של השכלה או שהוא בונה את זה מכח ציור מוחשי, הוא לומד שור שנגח או שזה השכלה אצלו או שמצוייר לפניו השוורים, תלוי כל אחד לפי צורת נפשו אבל זה נשאר או בהשכלה או בכח הציור שבמחשבה. משא"כ כאשר לומדים סוגיא במוסר בכלל, ובפרט בענייניא דידן בפרט בשער ד' של נפה"ח, העיון הדק הזה כאשר מרבים להתבונן בו צריך להעמיק בו דעת עד מקום שזה מביא את האדם לידי הרגשה.

עוד פעם- יש את החלק הראשון שלומדים באופן של התעוררות להדיא-הרגשה-, יש את החלק השני שלומדים שהוא העיון העמוק הדק שלפי ערכו כמו שנתבאר בקצרה השתא, מי שלומד עם חברותא יכול לפתוח יותר. החלק השלישי של הלימוד- לאחר שהאדם מגיע לדקויות הדברים ובהירותם ובירורם לפי השגתו- הוא מנסה להתבונן בהם עד כדי כך שהידיעות הללו יעוררו בו לפחות התפעלות בהרגשה, אם לא- יש כאן פלגיני, הוא לומד התעוררות לעצמה והוא לומד השכלה לעצמה.

רוב בני אדם שכן עוסקים בענייני מוסר כל מי שיודע את זה מכיר, רובם עוסקים בהתפעלות המיעוט עוסק בהשכלה לזה יש התעוררות והתפעלות לעצמה ולזה יש השכלה לעצמה, היחידים בעלי עבודה הפנימית מתעוררים לעצמם משכילים לעצמם ומחברים את ההשכלה להרגשה- כאן עיקר העבודה נעלמת מאוד שהיא נסתרת. ולכן כאשר הנקודה הזו נעלמת התועלת שבלימוד הדברים הוא מאוד מועט מי שהתעורר מתעורר לאט לאט מעמיא עמיא ואזלא, מי שמשכיל בדברים הוא מועט מאוד אז יש לו עוד ריבוי של ידיעות יוצר לו קצת מוחין דגדלות לרצות להתבונן אבל זה לא פועל הרבה גם כן. כאשר מעיינים בדברים לעומקם והאדם קובע מחשבתו באותו עיון עד שהוא מתעורר ומתרגש מהדברים זה תחילת 'יודעת היום והשבות אל לבבך'.

כאשר הדברים פועלים כבר בנפש באופן שהידיעה מעוררת אותו להתפעל במודע ובבירור- השלב הנוסף הוא להשיב את הדברים אל הלב באופן של השקט עמוק, חודר, לתוך פנימיות האדם שמה הידיעה השכלית הדקה והמבוררת מושבת אל הלב וככל שהאדם ירגיל את עצמו לעשות את הדברים הללו אז ידיעות המח שלו יהפכו להיות המורגש הפשוט של הלב- כאן מתחיל בעצם עיקר השינוי של האדם. רוב רובם של הידיעות של האדם 'והיו הדברים האלה על לבבך' כדברי הקוצקער הידועים זה נמצא על הלב אבל כמעט לא פועל על בני האדם, לכן ריבוי הידיעות שבני האדם יודעים אולי הם ת"ח בהשכלה אבל זה כמעט לא פועל על נפשם אלא באופן של התעוררות מקופיא. שלב ראשון שהוזכר- חיבור המח והלב לפעול התעוררות מדוייקת. השלב השני הוא להתרגל להשיב את הידיעות עוד פעם ועוד פעם ועוד פעם אל הלב מתוך שקט, הדברים האלה צריכים הרבה זמן והרבה שקט והשבה מתמדת של אותם ידיעות אל הלב.

כאשר האדם משיב את אותם ידיעות אל הלב הוא לא מחפש חידוש והוא לא מחפש דיוק, אלא הוא משיב את המסקנות לאחר שהוא בירר את הסוגיא על חלקיה פרטיה ודקדוקיה הוא הגיע לעומק הדק לפי השגתו- את זה הוא משיב אל ליבו צורת ההשבה אל הלב היא השקטה של מחשבה וחזרה אל הדברים לנסות להפנים אותם ללבבו עוד פעם ועד פעם ועוד פעם. הדברים הללו הם הם הכח שמהפך ליבו של אדם, מי שלא הגיע לשלב שעליו דובר עד השתא- לימודו הוא יכול לקיים

בו מצוה של התעוררות או מצוה של ת"ת בהשכלה אבל הוא לא יפעל הרבה על מנת לשנות את הבני אדם. לכן רואים שיש בני אדם שעוסקים במוסר עשרות שנים והם כמעט לא משתנים, רובם לא עוסקים באופן של שיטה של מהלך חיים ואותו מיעוט שעוסק כבר לא משתנה הרבה- מי שמשיב את ידיעות השכל המבוררות ללב חוזר עליהם עוד פעם ועוד פעם אבל באופן להביא אותם לידי הרגש בשקט עוד פעם ועוד פעם- זה צירוף של 'יודעת היום והשבות אל לבבך' של ראשון כהתפעלות של הרגשת הלב ושלב שני בהשקטה שאז הלב קונה את הדברים בהוויתן אז מתחבר אצל האדם ה'יודעת היום והשבות אל לבבך'.

השלב השלישי שעליו דובר זה להעמיד איפה האדם עומד מול פני הדברים. כשאין את השלבים הראשונים שדיברנו עד השתא אז כל הלימוד הוא לא שייך לאדם או שזה הרגשה של התעוררות בעלמא או שזה ידיעות בעלמא. כשיש את מהלך הדברים שנתבאר עד השתא אז כל לימוד מושב אל האדם, אז כל יחס של נידון של הלימוד דין הוא יחס למדרגתי שלי, אני לומד בהתעוררות, לומד בהשכלה, משיב את ההשכלה באופן של התעוררות ללב, משיב את ההשכלה באופן של השקט למעמקי הלב. כאן האדם מתחיל לחיות דברי תורה, כאן מגיעה עומק העבודה שהאדם מעמיד את עצמו מול הדברים. אם לא- האדם ינסה לעשות רק את החלק האחרון- יעמיד את עצמו מול הדברים הוא תמיד יראה כמה שהוא רחוק וכמה שהוא לא שם וכמה הוא לא התקדם, אם יש את כל חלקי הדברים שנתבאר עד השתא- צורת הלימוד באופן של התעוררות, באופן של השכלה, באופן של השבת ההשכלה להתעוררות בלב, באופן של השבת ההשכלה למעמקי הלב בהשקט- אז האדם בונה צורת לימוד שכולו מושב למדרגתו ואז הוא מעמיד כל דבר איפה אני נמצא ואיפה אני צריך להתשנות.

הדברים נאמרו בקצרה ממש למי שמבקש את הדברים באמת, זה הצורה הפנימית האמיתית הנעלמת מאוד מאוד גם מאלו שמבקשים לעלות, אבל מי שיעשה כן אלו הם הצורות בכללות שנהגו רבותינו ועליהם נאמר ראיתי בני עליה והם מועטים.

- [נפש החיים שער ד 1](#)]

Source: <https://bilvavi.net/shiur/009-שער-ד-פרק-א-צורת-הלימוד-בספר-נפש-החיים-009>

Links

[1] <https://bilvavi.net/nefesh.hachaim.dalet>